

WITBOEK VAN IAHAIO
(International Association of Human-
Animal Interaction Organizations)
2014

DEFINITIES VAN IAHAIO VOOR INTERVENTIES MET BEHULP VAN DIEREN
EN RICHTLIJNEN VOOR HET WELZIJN VAN DE BETROKKEN DIEREN

Voorzitter van de taskforce: Dr. Brinda Jegatheesan (VS)

Leden van de taskforce: Dr. Andrea Beetz (Duitsland), Dr. Elizabeth Ormerod (UK),
Dr. Rebecca Johnson (VS), Dr. Aubrey Fine (VS), Keiko Yamazaki (Japan), Christi Dudzik
(VS), Dr. Rita Maria Garcia (Brazilië), Melissa Winkle (VS), Dr. George Choi (Zuid-Korea)

Inhoudsopgave

Missie en visie van IAHAIO	3
De taskforce voor definities van IAHAIO voor interventies met behulp van dieren en richtlijnen voor het welzijn van de betrokken dieren.....	4
Definities.....	5
Interventies met behulp van dieren.....	5
Dier-ondersteunde therapie.....	5
Dier-ondersteund onderwijs.....	5
Dier-ondersteunde activiteiten.....	5-6
Richtlijnen voor welzijn van mensen.....	6
Richtlijnen voor welzijn van dieren.....	6-8
Referenties.....	9
Dankwoord.....	9
Protocol voor vertaling van het witboek in andere talen.....	9/10

Missie en visie

De International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO) is de wereldwijde vereniging van organisaties die zich bezighouden met praktijk, onderzoek en onderwijs op het gebied van dier-ondersteunde activiteiten, dier-ondersteunde therapie, dier-ondersteund onderwijs en training van 'assistentie dieren'. Deze activiteiten dienen om het op verantwoorde wijze houden van huisdieren, de band tussen mens en dier en een respectvolle omgang met dieren te bevorderen. Bij IAHAIO zijn wereldwijd meer dan 60 multidisciplinaire organisaties en professionele verenigingen aangesloten, zoals de AVMA, AAHA, JAHA, WSPA en AAH-ABV op het gebied van diergeneeskunde, de HABRI-stichting, ISAZ (de wereldwijde organisatie voor onderzoekers van Human Animal Interactions (HAI)) en een breed scala aan academische centra en AAI-praktijkorganisaties. Het zeer grote kader van aangesloten organisaties zorgt ervoor dat IAHAIO zich in een uitstekende positie bevindt om het HAI-gebied in belangrijke richtingen te leiden. IAHAIO houdt driejaarlijkse conferenties die voorzien in een grote verscheidenheid aan essentiële informatie en de gelegenheid bieden voor unieke netwerkmogelijkheden voor iedereen die actief is op het gebied van HAI. Tevens zijn er jaarlijkse symposia gericht op het stimuleren van de dialoog, het uitwisselen van informatie en het plannen van strategieën om het HAI-werkgebied verder te ontwikkelen en essentiële kwesties op het gebied van HAI aan te pakken.

DE TASKFORCE VOOR DEFINITIES VAN IAHAIO VOOR INTERVENTIES
MET BEHULP VAN DIEREN
EN RICHTLIJNEN
VOOR HET WELZIJN VAN DE BETROKKEN DIEREN

De taskforce voor definities van IAHAIO voor interventies met behulp van dieren en richtlijnen voor het welzijn van betrokken dieren werd opgericht in maart 2013. Degenen die werden aangesteld als leden van de taskforce waren academici, deskundigen op het gebied van diergeneeskunde en beroepsbeoefenaars uit verschillende landen met een achtergrond in, of speciale kennis van, verschillende aspecten op het gebied van Human-Animal Interaction (HAI, interactie tussen mens en dier).

Het HAI-veld wordt op internationaal niveau met talloze uitdagingen geconfronteerd. De talrijke en uiteenlopende terminologieën van Animal Assisted Intervention (AAI, interventie met behulp van dieren) leiden bijvoorbeeld tot verwarring. Er is ook een tekort aan richtlijnen voor de betrokkenen, vooral met betrekking tot de dieren. Met het oog op de dringende behoefte om bovenstaande kwesties aan te pakken werd een taskforce opgericht die verantwoordelijk werd gesteld voor het verduidelijken en het doen van aanbevelingen ten aanzien van AAI-terminologieën en -definities, evenals het opstellen van ethische praktijken voor het welzijn van de betrokken dieren.

De aanbevelingen van de taskforce zijn het resultaat van een jaar van grondige, bedachtzame en eerlijke gesprekken over de ernst van de verwarring en het gebrek aan richtlijnen waarmee het HAI veld heeft te kampen. Tevens werden er op respectvolle en proactieve wijze informatie en verschillende standpunten gedeeld en werd relevant materiaal doorgenomen. Het bestuur van IAHAIO heeft alle herzieningen beoordeeld die door de meerderheid van de leden tijdens de 2014 AGM in Amsterdam werd voorgesteld. De herzieningen die unaniem door het bestuur werden ondersteund, zijn inbegrepen.

De taskforce moedigt IAHAIO-leden aan om deze definities en richtlijnen over te nemen en toe te passen in theorie, onderzoek en praktijk, zoals zij voorkomen in hun eigen programma's en in de programma's van anderen die werkzaam zijn binnen het geografische bereik van de organisatie van de deelnemer. De taskforce adviseert IAHAIO-leden ook deze definities en richtlijnen in hun eigen landen te propageren.

DEFINITIES

Animal Assisted Intervention (AAI, dier-ondersteunde interventie)

Een interventie met ondersteuning van dieren is een doelgerichte en gestructureerde interventie waarbij dieren bewust worden ingezet als ondersteuning op het gebied van gezondheid, onderwijs en persoonlijke dienstverlening (bijv. sociaal werk) met als doel een positief therapeutisch effect op mensen te bewerkstelligen. Animal assisted interventions bestaan uit mens-dier teams die formeel ten dienste staan van dienstverlening aan mensen zoals bij Animal Assisted Therapy (AAT) of Animal Assisted Education (AAE).

Animal Assisted Therapy (AAT, dierondersteunde therapie): Therapie met ondersteuning van dieren is een doelgerichte, geplande en gestructureerde therapeutische interventie die wordt aangestuurd en/of uitgevoerd door beroepsbeoefenaars op het gebied van gezondheid, onderwijs en sociale dienstverlening. Behandeling voortgang wordt gemeten en vermeld in de dossiers. AAT wordt uitgevoerd en/of aangestuurd door een geschoolde beroepsbeoefenaar (met een geldige beroepsvergunning, een universiteitsgraad of equivalent hiervan) met expertise in het aandachtsgebied van zijn professie. AAT richt zich op de verbetering van fysiek, cognitief, gedragsmatig en/of sociaal-emotioneel functioneren van de desbetreffende cliënt.

Animal Assisted Education (AAE, dierondersteund onderwijs (of pedagogie met ondersteuning van dieren): is een doelgerichte, geplande en gestructureerde interventie die wordt aangestuurd en/of geboden door beroepsbeoefenaars op het gebied van onderwijs en verwante dienstverlening. AAE wordt uitgevoerd door een bevoegde leerkracht (met diploma of graad) voor regulier en bijzonder onderwijs. Leerkrachten voor regulier onderwijs die AAE bieden, dienen bekend te zijn met de betrokken dieren. Een voorbeeld van AAE geboden door een leerkracht in het reguliere onderwijs, is een educatief bezoek om verantwoord huisdierbezit te bevorderen. Wanneer AAE wordt uitgevoerd door leerkrachten voor bijzonder onderwijs (orthopedagogiek) wordt het ook beschouwd als een therapeutische en doelgerichte interventie. De focus van de activiteiten is gericht op leervaardigheden, pro-sociale vaardigheden en op cognitief functioneren. De vooruitgang van de leerling wordt gemeten en vastgelegd. Een

voorbeeld van AAE geboden door een leerkracht in het bijzonder onderwijs, is een leesprogramma met behulp van een hond.

Animal Assisted Activity (AAA, dierondersteunde activiteit): AAA's zijn informele interacties, bezoeken, meestal uitgevoerd door een vrijwilliger met als doel motiverende, educatieve en recreatieve activiteiten aan te bieden. Er zijn geen behandeldoelen bij de interacties. Meestal worden AAA's aangeboden door mensen die niet zijn opgeleid in de gezondheidszorg, sociaal werk of in het onderwijs. Mens-diercombinaties moeten in ieder geval een inleidende training, voorbereiding en eidevaluatie hebben ontvangen voordat ze kunnen deelnemen aan informele bezoeken. Mens-diercombinaties die AAA bieden, kunnen eventueel ook voor specifieke en documenteerbare doeleinden formeel en rechtstreeks samenwerken met een beroepsbeoefenaar op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs of dienstverlening. In dat geval participeert het team aan een AAT of AAE die wordt uitgevoerd door een gezondheids- of onderwijsspecialist. Voorbeelden van een AAA zijn crisisrespons met ondersteuning van dieren gericht op het bieden van troost en steun aan mensen met een trauma, overlevenden van crises en rampen en bezoeken van gezelschapsdieren aan verzorgingstehuizen.

RICHTLIJNEN VOOR HET WELZIJN VAN MENS EN DIER IN 'AAI' en AAA

Welzijn van de mens

Er moeten veiligheidsmaatregelen voor cliënten in acht genomen worden (b.v. adequate hygiëne). Beroepsbeoefenaars moeten de risico's voor cliënten die betrokken zijn bij AAI en AAA beperken. Zij dienen ervoor te zorgen dat cliënten geen allergieën hebben voor bepaalde diersoorten of specifieke rassen. Ze moeten zich ook bewust zijn van hoge risico's bij sommige bevolkingsgroepen en van risico afhankelijke uitsluitingscriteria, (bijv. infectie bij patiënten met een verzwakt afweersysteem en ziektes die via het dier verspreid kunnen worden van de ene naar de andere cliënt). Dan wordt individuele screening van het dier aanbevolen.

Cliënten kunnen andere ideeën en meningen hebben over de inzet van bepaalde dieren bij de interventie. Als de overtuigingen van de cliënt (religieus, cultureel of anderszins) ingaan tegen de aanbevolen AAI is het raadzaam dat beroepsbeoefenaars alternatieven bespreken met de cliënt of zijn of haar familie, indien de cliënt hiertoe zelf niet in staat is.

Welzijn van het dier

AAI en AAA dienen uitsluitend uitgevoerd te worden met behulp van dieren die in goede gezondheid verkeren, zowel lichamelijk als geestelijk, en die plezier beleven aan dergelijke activiteiten. De beroepsbeoefenaars zijn verantwoordelijk voor het welzijn van de dieren waarmee ze werken. Bij alle AAI en AAA dienen beroepsbeoefenaars de veiligheid en het welzijn van alle betrokkenen te bewaken. Beroepsbeoefenaars moeten begrijpen dat het deelnemende dier, ongeacht de soort, geen gereedschap, maar een levend wezen is. Hieronder volgen beschrijvingen voor een juiste omgang met dieren die betrokken zijn bij AAI en AAA, inclusief geleide- en hulphonden.

Alleen gedomesticeerde dieren kunnen worden ingezet bij interventies en activiteiten. Gedomesticeerde dieren (bijv. honden, katten, paarden, boerderijdieren, hamsters, ratten, vissen, vogels) zijn dieren die gewend zijn aan sociale interacties met mensen. Het is echter belangrijk om op te merken dat hoewel veel vissoorten als huisdier worden gehouden in instellingen, er slechts enkele geschikt zijn voor sociale interactie (vogels en vissen mogen niet in het wild gevangen zijn, maar moeten in gevangenschap gefokt zijn). Gedomesticeerde dieren moeten goed gesocialiseerd zijn met mensen en getraind zijn door middel van humane en positieve trainingstechnieken en moeten door een nationale of internationale organisatie zijn gecertificeerd zodat geregistreerd staat aan welke criteria ze voldoen.

Wilde en exotische diersoorten (bijv. dolfijnen, olifanten, kapucijneraapjes, prairiehonden, geleedpotigen, reptielen) kunnen niet worden ingezet voor interacties, zelfs niet als ze tam zijn. De verklaring van de Whale and Dolphin Conservation Society (vereniging tot behoud van walvissen en dolfijnen) met betrekking tot therapie met behulp van dolfijnen is dat het onwaarschijnlijk is dat deze therapievorm tegemoet komt aan de psychologische of fysieke behoeften van zowel de menselijke cliënten als de dolfijnen (Brakes & Williamson, 2007,

pag. 18). Wat wel kan is observatie en contemplatie van wilde dieren in de vrije natuur en in natuurreservaten mits die voldoen aan nationale/internationale normen voor dierlijk welzijn en op voorwaarde dat dit plaatsvindt op een manier die bij de dieren geen stress veroorzaakt of schade toebrengt aan hun leefomgeving.

Niet alle dieren, ook al worden ze door hun eigenaren wel beschouwd als ‘goede huisdieren’, zijn geschikte kandidaten voor AAI of AAA. Dieren die eventueel in aanmerking komen voor deelname aan AAI en AAA dienen zorgvuldig te worden beoordeeld door een deskundige in dierengedrag, zoals dierenartsen en diergedragsdeskundigen. Alleen dieren met het juiste karakter en juiste training mogen geselecteerd worden voor AAI en AAA. Er dienen regelmatig evaluaties plaats te vinden om te toetsen of de dieren het juiste gedrag nog steeds vertonen. Een veterinaire gedragsdeskundige of een gedragsdeskundige voor dieren dient dieren die eventueel in aanmerking komen voor AAI ook te onderzoeken voordat ze in contact komen met cliënten. Ze dienen onderzocht te worden op gezondheid, temperament en gedrag. Er dient voor gezorgd te worden dat alle passende en preventieve medisch hygiënische protocollen van kracht zijn. (Ook voor inwonende dieren dient te worden gegarandeerd dat de omgeving en de cliëntengroep aan hun behoeften voldoet).

Handlers en beroepsbeoefenaars die met dieren werken, dienen kennis te hebben van en training te hebben ontvangen over de welzijns behoeften van het dier en moeten in staat zijn tekenen van ongemak en stress te herkennen. Beroepsbeoefenaars dienen een cursus gevolgd te hebben over diergedrag in het algemeen over gepaste mens-dier interacties, evenals over species specifieke interacties tussen mens en dier (zoals paarden, varkens, hamsters, gerbils, enz.).

Beroepsbeoefenaars dienen op de hoogte te zijn van natuurlijke dier-specifieke grenzen en moeten deze te respecteren. Dieren die deelnemen aan AAI mogen nooit betrokken zijn op een manier die hun veiligheid en comfort in gevaar brengen. Voorbeelden van dergelijke ongepaste activiteiten en therapieoefeningen zijn, onder andere, maar niet uitsluitend, cliënten (kinderen en volwassene) die over dieren heen springen of bukken, dieren verkleeden in menselijke kleding of verkleedkleden, dieren voorzien van onaangename accessoires

(versieringen anders dan kleding, zoals hoofdbanden, regenjassen, speciale laarsjes voor dieren), of dieren vragen een fysiek moeilijke of stressvolle taak uit te voeren (bijv. kruipen, leunen/buigen in onnatuurlijke houdingen, zwaar materiaal trekken), of trucjes en oefeningen die dergelijke bewegingen en houdingen vereisen. Cliënten dienen te allen tijde en op iedere locatie (bijv. scholen, therapielocaties, verzorgingstehuizen) onder toezicht te staan om er zeker van te zijn dieren niet geplaagd worden (bijv. aan de staart/oren trekken, op het dier zitten of eronderdoor kruipen) of op een andere, ongepaste manier behandeld worden, waardoor mens en dier in gevaar komt.

Beroepsbeoefenaars die verantwoordelijk zijn voor het welzijn van het dier tijdens de interventie moeten ervoor zorgen dat het dier gezond is, goed uitgerust, op zijn gemak en dat het goed wordt verzorgd tijdens en na de sessies (bijv. vers water, veilige en geschikte werkvloer). Dieren mogen niet overwerkt of overbelast worden en sessies dienen een tijdslimiet te hebben (30 - 45 minuten).

De juiste diergeneeskundige zorg moet worden geboden. Alle dieren die deelnemen in AAI of AAA (ook inwonende dieren) dienen tijdens het selectieproces en daarna op regelmatige basis door een dierenarts te worden onderzocht. De frequentie van deze controles moet worden vastgesteld door de dierenarts op basis van de behoefte van ieder dier en afhankelijk van de soort activiteiten waarbij het dier betrokken is. De zorg die de dieren ontvangen dient passend te zijn voor de diersoort. Dit omvat voedsel en onderkomen die bij de diersoort passen, de juiste temperatuur, verlichting, omgevingsverrijking en andere specifieke kenmerken, waardoor het dier zo veel mogelijk zijn natuurlijke gedrag kan uitoefenen.

Er moeten adequate maatregelen worden genomen ter preventie van zoönoses.

Beroepsbeoefenaars dienen te garanderen dat de dieren ten minste eenmaal per jaar een routinematig gezondheidsonderzoek ondergaan bij een bevoegd dierenarts, met het oog op de juiste parasietpreventie (vlooiën, luizen, teken) en om onderzocht te worden op specifieke en mogelijke zoönotische micro-organismen, zoals groep A streptokokken, indien dat geïndiceerd is.

Beroepsbeoefenaars en bestuurders die een overeenkomst hebben met betrekking tot het

werken met bezoek- en inwonende dieren in instellingen zoals scholen, psychiatrische afdelingen, huizen van bewaring en woongroepen, dienen op de hoogte te zijn van plaatselijke (bijv. school, regio, staat) wetgeving en beleidsregels. Beroepsbeoefenaars dienen binnen hun eigen programma's en binnen de instellingen beleidsregels en procedures te bepleiten ter garantie dat dieren die meewerken aan AAI en AAA goed worden verzorgd. Er wordt geadviseerd om een ethische commissie te vormen. Deze commissie dient te bestaan uit personen met kennis over welzijn van dieren (bijv. dierenarts). Professionals dienen zich te houden aan de wetgeving, codes en regelgeving van hun eigen land, evenals de richtlijnen van de beroepsorganisatie waartoe zij behoren.

Hulphonden zijn zeer gespecialiseerd en richtlijnen voor beroepsbeoefenaars die samenwerken met hulphonden zijn niet in dit document opgenomen.

Gelet op het biologische en psychologische bewijs voor de aangeboren affiniteit van mensen voor gezelschapsdieren en omgekeerd, en gezien het belang dat we hechten aan hun gezondheid en welzijn, onderschrijven de leden van de International Association of Human-Animal Interaction Organizations op ondubbelzinnige wijze het concept 'One Health / Eén gezondheid', dat stelt dat de gezondheid en het welzijn van dieren, mensen en het milieu onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden (<http://www.iahaio.org/files/declarationchicago.pdf>, Verklaring van IAHAIO 2013, Chicago).

Referenties

American Veterinary Medical Association

<https://www.avma.org/KB/Policies/Pages/Wellness-Guidelines-for-Animals-in-Animal-Assisted-Activity-Animal-Assisted-Therapy-and-Resident-Animal-Programs.aspx>

Brakes, P., & Williamson, D (2007). Dolphin Assisted Therapy. The Whale and Dolphin Conservation Society. (http://www.wdcs.org/submissions_bin/datreport.pdf).

FAWC (Farm Animals Welfare Council), 2009. Five Freedoms.
<http://www.fawc.org.uk/freedoms.htm> (d.d. 6 december 2014)

Dankwoord:

Met dank aan onze collega's op het gebied van diergeneeskunde, -gedrag en -welzijn en de American Veterinary Medical Association, Humane Society van de Verenigde Staten, American Humane Society, Assistance Dogs International, International Fund for Animal Welfare en de Whale and Dolphin Conservation Society voor hun inzichten op het gebied van het welzijn van dieren in AAI en AAA.

Protocol voor vertaling van het witboek in andere talen:

Het witboek is een officieel document en uitgave van IAHAIO en de officiële taal van het witboek is Engels. Wij willen onze leden wereldwijd in staat stellen de inhoud van het witboek in hun eigen land te propageren en daarom ondersteunt IAHAIO vertaling van dit document naar andere talen. Deelnemende organisaties of vertegenwoordigers van deelnemende organisaties kunnen bij het bestuur een officiële vertaling in hun taal aanvragen. Het bestuur zal vervolgens een neutraal vertaalbureau in dienst nemen. De vertaalde versie van het witboek zal worden verzonden naar de vertegenwoordigers van de deelnemende organisaties die zowel de lokale taal als het Engels beheersen. Er zal van hen worden gevraagd de technische en conceptuele juistheid van de vertaling te beoordelen en te valideren. Het definitieve document wordt bij stemming aangenomen door het bestuur en er wordt besloten of dit document goedgekeurd wordt door IAHAIO. Indien er op enig moment een geschil ontstaat over de inhoud van de vertaling, de formulering enz., dan zal de Engelse versie dienen als belangrijkste referentie.